

Pregaocu (I) Bog daje mahove!

Postdiplomske studije „Preduzetnička ekonomija“

DVADESETŠESTE
BOŽIĆNE RASPRAVE

06. januara 2018. godine

Tema:

STVARALAŠTVO, PREDUZETNIŠTVO, RAZVOJ

Domaćin: **dr Veselin Vukotić, Utemeljivač i domaćin rasprava**

Koleginice i kolege,
Dragi gosti,

Dobro veče na Badnje veče!

Hvala što ste večeras došli na 26. Božićne rasprave.

Božićne rasprave su jedna od najdugovječnijih kulturnih institucija u Crnoj Gori, jedna divna tradicija, jedna tradicija poštovanja prošlosti od sadašnjosti. Kroz ovu kulturnu instituciju, kroz ovih 26 godina prošle su generacije i generacije studenata i njenih prijatelja. Ona živi u neposrednom sjećanju onih stotinjak govornika – gostiju i oko 3000 posjetilaca. Naravno i mediji, posebno Radio Crne Gore i Pobjeda, su dali doprinos širenju poruka a ovih rasprava. Naravno, ne zaboravite ni tu klicu Rasprava, nastalu negdje oko 70-ih, kada smo se nas nekolicina okupljali kod profesora Boška Gluščevića, dok su ljudi u kožnim mantilima bili oko zgrade i evidentirali ko dolazi...

Rasprave su imale svoje Scile i Haribde – ali moje uvjerenje, kao utemeljivača nije se nikada poljupljalo... Počeli smo poluilegalno, u sali III Ekonomskog fakulteta, nas 11 polaznika, uključujući profesora Ljubu Madžara koji je bio glavni govornik o profesoru Gluščeviću i mene, koji sam govorio o ideji

Božićnih rasprava i onako ljut na kukavičluk kolega rekao: da će rasprave trajati makar do kraja idućeg, tj. 21. vijeka... Kao što vidite gazimo već jednu petinu...

Ja bih vas zamolio da i prošlost i budućnost ovih Rasprava pozdravimo gromkim aplauzom.

Večerašnja tema je:

STVARALAŠTVO, PREDUZETNIŠTVO, RAZVOJ

Naši gosti su većini vas i poznati. Ipak, da ih predstavim:

1. **Dr Dušan Janjić**, sa Instituta društvenih nauka u Beogradu, stalni gost ovih Rasprava u posljednjih 15-ak godina. Jedan od najkvalifikovanijih istraživača naše zbilje i pozdani komentator političkih prilika u regionu... Siguran sam da ćem i noćas čuti dosta novih informacija i poruka. Pozdravimo ga aplauzom!

2. **Dr Vladimir Gligorov**, sa Bečkog instituta za međunarodne ekonomske studije. Prošli put kada sam ga predstavljao, nakon što sam rekao da je jedan od osnivača Demokratske stranke iz 90-ih godina, skoro da se naljutio... Zato, to večeras neću ponavljati... Vladimir je jedan od najobrazovanijih ekonomista kojeg znam! Jedan od najboljih poznavalaca ekonomskih i političkih trendova u regionu, kao i čitan analitičar prilika u Evropskoj uniji. Pozdravimo i njega aplauzom!

Imamo i tri gosta koja su prvi put na Raspravama!

3. **Dragan Bokan**, otac četvoro djece, osnivač i vlasnik kompanije Voli, kompanije koja zapošljava najveći broj radnika u Crnoj Gori, oko 2500. Veliki pregalac i danas najpoznatiji preduzetnik u Crnoj Gori. Primjer da i domaći preduzetnici mogu postići vrhunske rezultate. Nadam se da će njegovo pregalaštvo u Košarkaškom klubu „Budućnost VOLI“ donijeti nove

evropske uspjehe crnogorskog sporta, ali i promociju svima koji su danas u mlađim selekcijama, njih oko 250 dječaka... Od oca četvero djece, to i jeste za očekivati.

Molim da i njega pozdravimo velikim aplauzom.

- 4. Miša Brkić**, novinar, moj drug iz Saveza reformskih snaga 1990-ih godina, glavni i odgovorni urednik reformske novine „Naša borba“, sada novinar „Novog magazina“ i saradnik „Glasa Amerike“. Napisao knjigu razgovora sa najpoznatijim biznismenima iz regiona.
Aplauz za gospodina Brkića.

- 5. Dr Nikola Milović**, docent na Ekonomskom fakultetu, dekan Ekonomskog fakulteta Univerziteta Crne Gore, najstarije univerzitetske jedinice u Crnoj Gori, koja ima najmlađeg dekana. Nikola je moj student i drago mi je da danas predvodi jednu novu generaciju profesora i saradnika u mojoj nekadašnjoj kući. Drago mi je da je prihvatio moj poziv da večeras bude gost i tako doprinese daljoj saradnji naših institucija.

Još jednom hvala svima!

Počeo bih sa pitanjima...

Zašto Božićne rasprave?

Zašto traju više od četvrt vijeka i starije su od velikog broje večerašnjih učesnika?

Zašto ova tema?

Božićne rasprave su posvećene sjećanju i nezaboravu. Posvećene su ljudima koji su u svom vremenu sijali duhovne klice koje s klijale i klijaju i poslije njihove smrti. Riječju, Božićne rasprave su izraz naše zahvalnosti prema svim profesorimakoji su dali iskreni ljudski i duhovni doprinos svojim studentima i pomogli im da uspješno polažu ispite kod profesora Život. A to je najstrožiji profesor. Kod tog profesora nema popravnog ispita... Makar na ovom svijetu.

Duh današnjeg vremena sve više potiskuje zahvalnost, tu ljudsku najljudskiju osobina. Sve više je današnjih judi, mlađih i starijih koji ubjeđuju i sebe i sve ljude oko njih, da svijet počinje sa njima. Prije njih ništa nije postojalo. Sva pamet ovog svijeta je u njihovoj glavi. Mnogi se čude kako to da je ovaj svijet funkcionisao i prije nego što su oni došli na pozornicu moći, bilo da je to pozornica profesure, dekanstva, menadžerstva, političke vlasti... **Živimo u vremenu koje ne priznaje vrijeme!** Svi oni koji smatraju da svijet počinje sa njima rade tako da svijet i nestane kada njih više ne bude, bilo na toj funkciji, poziciji ili u životu... Ako išta razdire današnje društvo, ako išta razdire mnoge zajednice, to je nestajanje poštovanja, ubijanje poštovanja i prema svojim duhovnim korijenima, sve češće prisustvo mišljenja da budućnost nema prošlost. Da budućnost nastaje samo iz budućnosti. Da taj vremenski voz budućnosti vozi samo prugom zaborava, a da su ljudi u tom vozu bez sjećanja.... Kao da smo zaboravili da nas je sjećanje odvojilo od životinja, od tih naših prvih rođaka... Homo-sapiensi, tj. mi smo jedno novo biće koje se sjeća, uči od sjećanja, uči od prošlosti... **Učimo od iskustva naših predaka.** Ne izmišljamo mnogo toga što nam je iskustvo naših predaka ostavilo... Naši preci su izmislili da se ore zemlja, da se sade žitarice. Nešto kasnije da postoji pismo i zapisivanje, da je grad svjetlosti postojao i prije Pariza, u Sumerskom Vavilonu prije 5000 godina, da je Ksenofant pisao o ekonomiji mnogo prije mene i vas ekonomista u ovoj Sali. Ako je budućnost bez prošlosti, kako se

onda dijete, novorođenče naučilo da govori, ako ono ne uči od svoje majke, od svoje prošlosti... Zašto svi najbolje govorimo maternji jezik – jezik naučen prirodno, od prošlosti? Zašto su djeca koja su odgajale životinje u šimi imali iste osobine kao i životinje u jelu, pijenju vode, gestikulaciji – ako je naš um vezan samo za budućnost? Da li je stvarno za potcjenjivanje iskustvo oko 100 milijardi ljudi koji su do sada umrli od postanka svijeta za nas 7 milijardi živih, što je 7% onih koji su umrli? **Da li potjenjujemo to drijevno znanje?** Da li smo svjesni da ni put na mjesec nije toliki pronalazak kao što je, nakon skoro 2 miliona godina homo-sapiens pronašao poljoprivredu, prije 10-12.000 godina? To je taj kardinalni pronalazak koji je obilježio skoriju istoriju homo-sapiensa, a ne mnogi tehnički pronalasci kojima se divimo kao božanstvima. Prisutna je logika da ko u prošlosti nije imao kompjuter, taj je bio zaostao i glup, živio je život bez smisla. Ako tako misle današnje generacije, a mnogi misle, onda smo kazali da „prezirete“ Platona i Aristotela, Njutna i Ajnštajna, Teslu, Šekspira, Njegoša.... da se prezire Aleksandar Makedonski, Džingis Kan, Julije Cezar, Karlo Veliki, Petar I..., da se preziru Buda, Hrist, Muhamed, Erazmo, Martin Luter, da prezirete drvo svoje porodice, svoj rodoslov...

To prezrenje proizilazi iz tog stava današnje nadobudnosti da svijet počinje sa mnom odnosno da budućnost nema prošlosti!

Ja znam da će vam danas mladi ljudi reći: „Profesore, ne interesuje me prošlost! Zanima me budućnost!“... Današnji događaji pokazuju da je to pogrešan pristup...

Ne postoji budućnost u jedini!

Postoje samo **budućnosti u množini!**

Budućnost nije rezultat determinizma!

Mnogo više je rezultat slučajnosti, neočekivanog događaja, tzv. crnih labodova.

Ali i pored različitih tumačenja prošlosti – postoji **samo jedna prošlost.**

Prošlost ne može reći, kakva treba da bude i kakva će biti budućnost,

Može nas u najgorem slučaju naučiti ili pomoći da ne ponavljamo greške iz prošlosti u budućnosti. Ili, kako je rekao Džorž Santajana: „Oni koji ne pamte prošlost, osuđeni su da je ponavljaju.“!

Malo li je!?

Makar smo mi na Balkanu svjesni toga koliko je budućnost puna grešaka iz prošlosti i da za Balkan više važi budućnost kao prošlost, nego budućnost bez prošlosti.

Moje je mišljenje da bez razumijevaja prošlosti, ne možemo razumjeti budućnost. Isto tako, suprotno mnogim poznatim zagovornicima teze da je tehnologija ta koja oblikuje budućnost i našu sudbinu, ja sam bliži shvatanju pjesnika Getea da nas tehnologija neće spasti, neće riješiti probleme naše današnje bezduhovnosti i **nezahvalnosti**... Budućnost, ako je bude, će mnogo više ličiti na prošlost, nego što se misli, pogotovu u pogledu sistema ljudskih vrijednosti i poštovanju čovjeka, čovjeka stvaraoca duhovnih vrijednosti.

Između tih mogućih odnosa prošlosti i budućnosti, naš Univerzitet je izabrao moto „Istorija budućnosti“, što u slobodnom prevodu znači klice budućnosti, sjeme budućnosti... U sjemenu pšenice je istorija budućnosti hljeba!

Naši studenti su to sjeme budućnosti! To sjeme iz kojeg izrasta budućnost! Ovdje je naglasak na procesu stvaranja!

I zaista, stvaranje je ta ljudska veza između prošlosti i budućnosti. Veza koja čovjeka približava i sjećanju i istini!

Ta stvaralačka evolucija, kako je naziva Anri Bergson je veza budućnosti sa prošlošću. Stvaralačka evolucija je pogonska energija razvoja... Razvoja čovjeka i njegovih zajednica...

Da li je današnje birokratsko društvo dovelo do ugrožavanja procesa stvaranja u ovoj civilizaciji Zapada, kojoj i mi pripadamo?

Da li današnja birokratija vodi sterilizaciji duha posebno mladih ljudi?

Da li je današnja birokratizacija društva, oslonjena na mehanicizam i tehnologiju, ubila plemstvo duha? Da li je ubila ljudski duh, a to znači ljudsko dostojanstvo?

Da li živimo u vremenu kada je čovjek, kako je proricao Marks, postao privjesak mašine odnosno tehnologije?

Sve više mi se čini da živimo u svijetu opisanom kod Tomasa Mana u djelu „Razmatranja nepolitičnog čovjeka“, u kojem, između ostalog kaže da je važnija posvećenost ličnom razvoju kroz obrazovanje, nego kroz društveni angažman; da je sloboda prvenstveno unutrašnja i duhovna sloboda, a ne politička. Ljudska sreća je metaforičko pitanje, a ne društveni problem, a lična etika je važnija od društvenih institucija... Ova razmatranja Tomas Mana izvlačim iz njegove kritike „politizacije duha“ shodno kojoj se sva naša sreća može zahvaliti političkoj ideologiji i političkim institucijama, što znači da je naša sreća, moja sreća, politički problem te da politika može da stvori savršeno društvo i savršenog čovjeka. Man kaže da će dalja politizacija duha voditi u mediokritetstvo, vulgarizovanje i zaglupljivanje, te da politički način razmišljanja nije u stanju da rješava životna pitanja.

Da li smo svjedoci tih procesa danas u Crnoj Gori? Naravno, i ne samo Crnoj Gori... Da li je u toj vjeri da politički način razmišljanja, način razmišljanja zasnovan na vlasti i moći, a ne na stvaranju i poštovanju čovjeka i njegovog dostojanstva, pretvara lovce u poslušne pione i duhovne poltrone, da se metaforično izrazim jezikom šaha?

Upravo to nepoštovanje prošlosti, to mišljenje da svijet počinje sa mnom, da će se svi problemi riješiti onda kada „mi dođemo na vlast“, kada su svi ljudi sem mi, „neljudi i đavoli“, je proizašlo iz politizacije odnosno birokratizacije duha!

Mi kao da živimo u nesvijesti, našom sviješću ne možemo prepoznati ono ključno što se dešava oko nas i u nama. **Jedna anestezija duha na sceni!** A još

Sokrat je govorio: „Ko je više prezira vrijedan od onoga ko prezire spoznaju o sebi!“... Ko se plaši da pita sebe: „Ko sam ja? Otkud dolazim? Kuda idem?“.

Stvaranje je identitet homo-sapiensa!

Stvaranje je identitet svakog čovjeka-pojedinca!

Stvaranje, odnosno stvaraoci su nosioci svakog identiteta!

Stvaraoci su nosioci nacionalnog identiteta!

Stvaraoci iz svih oblasti društvenog života! Stvaraoci u umjetnosti, književnosti, sportu, kulturi, ali i u nauci, tehnologiji, filozofiji; inovatori, preduzetnici, i istinski biznismeni. Stvaraoci duha, plemstva duha! Stvaraoci duha i energije života!

Stvaralački duh je duh koji izvire iz energije života, iz dinamizacije društva, dinamičkog društva oslonjenog na promjene i prolagođavanje promjena sebi. Ovo posebno važi za male države – kao što je Crna Gora.

Samo stvaralački duh, a ne nacionalno-orijentisan politički duh može oblikovati naš identitet, našu prepoznatljivost u okviru globalne mreže u kojoj živim.

Naš identitet je naš razvoj! Stvaralački, dinamički razvoj! Izvor i nosioci identiteta nijesu ni nacije, ni teritorije, ni vojska, ni zastava... To su ljudi stvaraoci, kreativni i preduzetni ljudi... To su lekcije istorije, a sve više i lekcije iz budućnosti.

Zaista, pitanje za nas je da li imamo snage da se vremenom oslobađamo vulgarnog političkog duha današnjice i da razvijamo duh stvaralaštva, inovativnosti i preduzetnosti?

Večeras imamo goste koji imaju životno i stvaralačko iskustvo koje im dozvoljava, ali koje ih obavezije da na ova pitanje kroz svoje poruke mladima daju dalji doprinos obnovi stvaralačkog duha u nas, u Crnoj Gori, u regionu....

Uz još jednu iskrenu zahvalnost svim gostima, hvala vam na pažnji...